

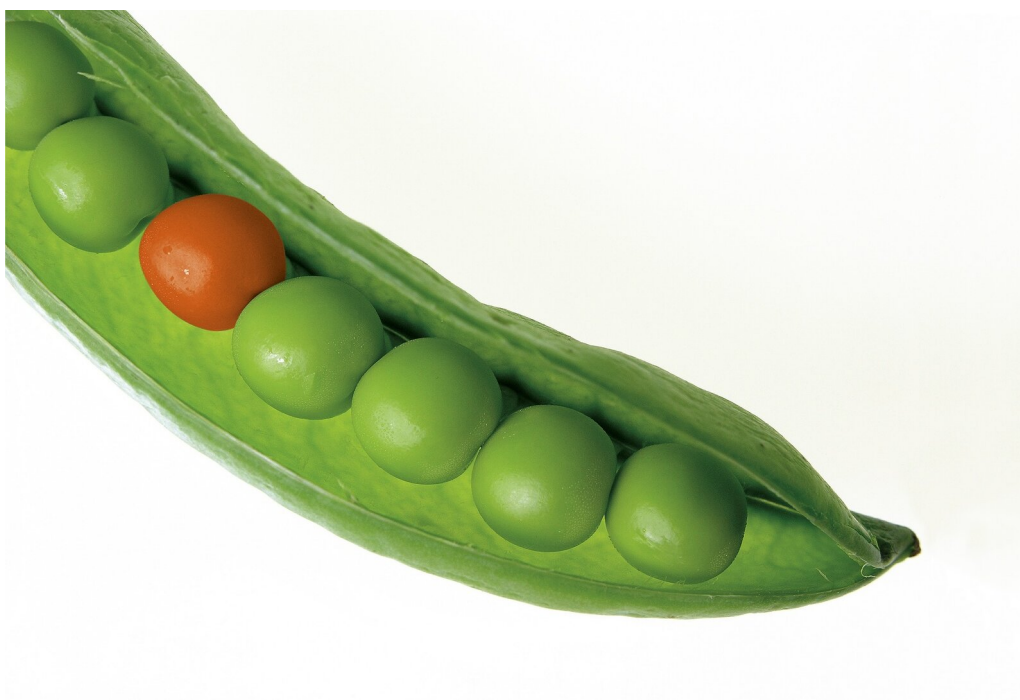

Jak widzimy innych? Obraz innych w języku i w kulturze

Materiał składa się z sekcji: "Obraz innego", "Zadaniowo".

Materiał zawiera 1 ilustrację, 12 ćwiczeń, w tym 4 interaktywne.

Jak widzimy innych? Obraz innych w języku i w kulturze

Jak widzimy innych?

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Każdy język i każda kultura przekazują pewien **obraz innych**, który jest próbą poznania tego, co nieznane. Wyjaśniamy otaczający nas świat za pomocą języka, którego uczymy się od dziecka, oraz kultury, dającej nam narzędzia do interpretacji wszystkiego, z czym mamy do czynienia. Przejmujemy niektóre wzorce nieświadomie, dlatego ważna jest refleksja nad wszystkim, co dziedziczymy.

1) Przygotuj na lekcję anegdotę o Polakach lub innych narodach.

2) Przejrzyj wybrane przez siebie gazety, strony internetowe, programy telewizyjne i zastanów się, jaki obraz przekazują media na temat osób z innych krajów. Czy jest on twoim zdaniem neutralny i **obiektywny**, czy stronniczy i nacechowany subiektywnie? Uzasadnij odpowiedź.

Obraz innego

Obraz innego to inaczej potoczny wizerunek kogoś lub wyobrażenie o kimś. Kiedy myślimy o członkach danej grupy w sposób szablonowy i powtarzamy bezrefleksyjnie pewne utarte zwroty (jak np. 'kucharze są grubi', 'Chińczycy lubią ryż'),

to posługujemy się uproszczonym obrazem innego. Jest to tak zwany **stereotyp**.

Te 'obrazy w głowach' wpływają na nasze postrzeganie rzeczywistości i sposób zachowania. Stereotypy mogą dotyczyć osób z różnych grup, m.in. środowiskowych (uczniów, studentów), zawodowych (nauczycieli, informatyków), narodowych (Amerykanów, Niemców). Mają charakter neutralny, pozytywny lub negatywny.

Te ostatnie mogą prowadzić do powstawania postaw nietolerancji i wrogości, ponieważ są zabarwione emocjonalnie i opierają się na nieprawdziwych uogólnieniach.

Stereotypy w języku i kulturze

Stereotypowe obrazy innego przekazuje się z pokolenia na pokolenie, ponieważ są one silnie zakorzenione w języku i kulturze. Przykładowo, 'Szwab' to mieszkaniec Szwabii w Niemczech, natomiast z racji zaszłości historycznych sięgających czasów niemieckiej kolonizacji w średniowieczu do dziś Polakom słowa tego (również pisanego małą literą) zdarza się używać, by wypowiedzieć się pogardliwie o Niemcu. W XVI wieku polski humanista Marcin Bielski zapisał, że 'szwabić' to okpiwać, oszukiwać, a w drugim znaczeniu kraść, okradać. W znaczeniu dosłownym 'Kozak' jest 'członkiem wspólnoty kozackiej', natomiast 'kozak' (pisany małą literą) oznacza 'śmiałka, chwata'. O obecności stereotypów w języku i kulturze świadczą nie tylko pojedyncze wyrazy, lecz również utarte związki frazeologiczne, metafory, przysłowia, anegdoty o różnych grupach środowiskowych, zawodowych i narodowościowych.

Te szablonowe konstrukcje językowe tworzą uproszczony obraz innych i nas [samych](#). Stereotypowe opisy innego spotykamy zarówno w literaturze, jak i w prasie, radiu, telewizji, internecie. Z wielu powodów [środki masowego przekazu](#) tworzą uproszczone obrazy różnych grup.

Mniejszości narodowe w Polsce

Czy wiesz, że w Polsce mieszka wiele osób obcego [pochodzenia](#)? Są wśród nich między innymi Niemcy, Ormianie, Białorusini, Rosjanie, Litwini, Żydzi, Czesi, Ukraińcy, Słowacy. Zwykle zamieszkują określony teren kraju. Przykładowo, mniejszość niemiecka mieszka przede wszystkim w województwie opolskim i śląskim, mniejszość białoruska i litewska – w województwie podlaskim, mniejszość ukraińska – w województwie warmińsko-mazurskim, mniejszość czeska – w województwie śląskim, mniejszość słowacka – w województwie małopolskim. Obywatele polscy, którzy należą do grup mniejszościowych, mają zagwarantowane prawo do zachowania własnego języka i kultury. Mogą pielęgnować rodzime obyczaje i religię, nosić tradycyjne stroje, mają własną muzykę i swoje potrawy.

Stereotypowe obrazy zwierząt, roślin i przedmiotów

Co ciekawe, w języku i kulturze funkcjonują nie tylko szablonowe obrazy ludzi, lecz również zwierząt, roślin czy otaczających nas przedmiotów. Mówimy przecież 'wierny jak pies', 'zdrow jak ryba', 'biedny jak mysz kościelna', 'czarna owca', 'wilczy apetyt', 'szczwany lis', 'silny jak dąb', 'smutna brzoza', 'głupi jak but' itd.

Zadaniowo

Ćwiczenie 1

Przyporządkuj podanym frazeologizmom i przysłowiom ich znaczenia.

Ktoś siedzi jak na tureckim kazaniu.

Określenie osoby nadmiernie wybrednej i rozpieszczonej.

Mądry Polak po szkodzie.

Powiedzenie używane potocznie, które oznacza, że ktoś doskonale o czymś wie, ale celowo udaje kogoś niekompetentnego.

Chińszczyzna

Potoczne określenie czegoś niezrozumiałego.

Kochajmy się jak bracia, liczymy się jak Żydzi.

Powiedzenie, które oznacza, że ktoś uświadamia sobie po fakcie, że zaistniałemu złu można było zapobiec.

Francuski piesek

Powiedzenie oznaczające, że nawet serdeczni przyjaciele powinni między sobą skrupulatnie się rozliczać.

Ktoś udaje Greka.

Potoczne określenie kogoś, kto słucha czegoś, nic z tego nie rozumiejąc.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Ułóż zdania ze związkami frazeologicznymi z ćwiczenia 1.

Ćwiczenie 3

Podaj jak najwięcej zwrotów, związków frazeologicznych opisujących jakiś zawód lub naród. Oceń, czy są one pozytywne (+) czy negatywne (-).

Przykład (cyt. za *Wielki słownik języka polskiego PAN*):

'Szewc bez butów chodzi.' – oznacza, że osoba, która zawodowo zajmuje się czymś, nie zapewnia tego samej sobie (-).

'Tak krawiec kraje, jak (mu) materii staje.' – przypomina o tym, że, posiadając ograniczone środki, trzeba dostosować swoje wymagania do możliwości (+).

Polecenie 1

Wybierz dwie anegdoty lub przysłowia dotyczące Polaków i na ich podstawie wskaż po kilka pozytywnych i negatywnych cech rodaków.

Polecenie 2

Określ, które cechy wypisane w poprzednim ćwiczeniu przeważają: pozytywne czy negatywne. Wyjaśnij, dlaczego - twoim zdaniem - tak jest.

Polecenie 3

Stwórz mapę myśli na temat obrazu cudzoziemców przekazywanego przez współczesne mass media. Oceń, czy jest on neutralny i obiektywny.

Polecenie 4

Przygotuj prezentację o wybranej mniejszości narodowej w Polsce.

Pomogą ci w tym poniższe pytania:

- Ile osób liczy dana mniejszość?
- W jakiej części Polski mieszka?
- Jakim językiem mówi na co dzień?
- Jaką wyznaje religię?
- Jakie pielęgnuje zwyczaje?

Pamiętaj, że twoja prezentacja powinna być spójna i przejrzysta. Zadbaj w niej nie tylko o stronę graficzną – pamiętaj też o zachowaniu poprawności językowej.

Ćwiczenie 4

Podaj pięć synonimów do słowa 'stereotyp'. Możesz skorzystać ze słownika wyrazów bliskoznacznych.

Ćwiczenie 5

Pogrupuj stereotypy, dzieląc je na pozytywne i negatywne.

Stereotypy pozytywne

Stereotypy negatywne

Polacy są gościnni.

Polacy nie znają języków.

Mężczyźni są sprawcami wojen.

Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle.

Polak się z każdym dogada.

Kobiety dobrze gotują.

Mężczyźni są inteligentniejsi od kobiet.

Powodzenie firmy zależy od księgowej.

Mężczyźni to najlepsi przywódcy.

Polacy nie lubią obcych.

Kobiety są bardziej skłonne do kompromisów.

Kobiety są kłótlive.

Mężczyźni są najlepszymi kucharzami.

Kobiety nie mają zdolności matematycznych.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij znaczenie poniższych związków frazeologicznych według podanego przykładu.

Przykład:

'kocia muzyka' – 'hałaśliwa, fałszywie brzmiąca muzyka'

'biały kruk' – 'rzecz unikatowa, osobliwa, rzadka'

'cielęce lata'

'znać się na czymś jak kura na pieprzu'

'lwi pazur'

'niedźwiedzia przysługa'

'ranny ptaszek'

'bawić się w kotka i myszkę'

'żyć jak pies z kotem'

'krecia robota'

'mieć końskie zdrowie'

'patrzeć wilkiem'

'czuć się jak ryba w wodzie'

'gołębie serce'

Ćwiczenie 7

Uzupełnij zdania podanymi poniżej związkami frazeologicznymi z ćwiczenia 6.

Na kilka dni przed wycieczką rowerową zaklejał razem z tatą dziurawą dętkę, toteż teraz, gdy wszyscy patrzyli bezradnie na sflaczałe koło, [] i przystąpił do naprawy.

Pan Feliks miał [] i nie gniewał się na nich nawet wtedy, gdy w zabawie stłukli jego ulubioną filiżankę.

Od dnia, gdy dowiedziała się, że to on jest autorem tego nieładnego listu, gdy się mijali,

[]

Nieporozumienie udało się wyjaśnić i nareszcie przestali []

Zazwyczaj siedział na łódce obojętnie i nie pchał się do steru, ale gdy wiatr zaczął wiać mocno i zrobiło się niebezpiecznie, pokazał [], dzięki czemu szybko dołynęliśmy do brzegu.

Widać było, że na stawianiu płotów [], gdyż żaden słupek nie został wkopany prosto.

Dzięki swojemu [] co roku odbywał wspinaczki na najwyższe szczyty górskie.

Pan Jan oddał nam [], przyskając nasz ogród środkami chemicznymi, zapobiegającymi chorobom drzew, przez co owoce straciły cały swój smak.

Córeczka moich sąsiadów jest prawdziwym [], budzi się codziennie o 5.00 rano i zaczyna swoją ulubioną zabawę w karetkę pogotowia.

Dopiero po wielu latach odkryto jego [], narażającą innych na utratę oszczędności całego życia.

Adam nie chciał się spotkać, więc powiedział, że nie ma go w domu, a gdy przyszli, nadal

[], mówiąc, że boli go brzuch i nie może ich wpuścić.

Ku zdziwieniu rodziny babcia i dziadek opowiedzieli, że ich [] przebiegały beztrudno i wesoło.

żyć jak pies z kotem

znali się jak kura na pieprzu

cielęce lata

rannym ptaszkiem

patrzyła na niego wilkiem

niedźwiedzią przystugę

gołębnie serce

bawił się z nimi w kotka i myszkę

końskiemu zdrowiu

lwi pazur

krecią robotę

poczuł się jak ryba wodzie

Ćwiczenie 8

Przyporządkuj podane frazeologizmy do odpowiednich grup.

Nacechowane pozytywnie

Nacechowane negatywnie

patrzeć wilkiem

krecia robota

znać się na czymś jak kura na pieprzu

biały kruk

niedźwiedzia przystuga

bawić się w kotka i myszkę

cielęce lata

czuć się jak ryba w wodzie

kocia muzyka

gołębie serce

ranny ptaszek

lwi pazur

mieć końskie zdrowie

żyć jak pies z kotem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.